

Formentera illa endins

Eva Parey

Consell Insular
de Formentera

G CONSELLERIA
O CULTURA,
I PARTICIPACIÓ
B I ESPORTS

institut d'estudis
balearics

Isla adentro | Inside the island | Au plus profond de l'île | Dentro l'isola

Formentera illa endins

Mar en calma. Onades. Al fons s'albira Formentera, l'illa petita, l'illa infinita. Serà per les cases baixes d'arquitectura simple acoblades al paisatge. O pel cel blau resplendent que amb prou feines atrapa algun núvol. La terra erma ha hagut de adaptar-se a l'escassetat de pluja i els habitants a treballar-la per obtenir-ne el millor amb recursos mínims. La supervivència ha marcat des de temps ancestrals la societat pagesa. La casa era l'eix vertebrador de l'economia local. Morfologia illenca tatuada en el caràcter formenterer.

Si alguna cosa defineix Formentera és la llum. Potser perquè aquí hi ha més llum que en cap altre lloc. El sol i la lluna es veuen en tota la seva trajectòria. Un pot sentir-los tan a prop que és fàcil entendre per què tanta gent ha experimentat aquí una simbiosi amb la natura i l'univers.

L'illa és plana tot i ser abrupta. L'altiplà de la Mola és un microcosmos situat a 192 metres per sobre de la resta de l'illa i separat per la carretera serpentejant envoltada de boscos frondosos l'aroma dels quals és únic al món. Mar Mediterrani, pols, pi, savina i herbes aromàtiques. A l'estiu, una infinitat de turistes hi pugen i hi baixen al so del cant de les cigales. A l'hivern podem transitar-la tranquil·la i solitària.

Mirar illa endins és conèixer les arrels fondes de na Maria i la seva profunda connexió amb la terra, quan se li escola dins les espardenyas en esllomar-se treballant-la. És trobar-se en Pep amb l'escanyador per caçar sargantanes, que li recorda temps feliços, quan viure era pura proesa. És perdre's amb en Joan, que als seus vuitanta anys agafa el collidor per recollir les figues de pic, aquest fruit de pell espinosa, que en obrir-lo i gaudir de la polpa li sembla com si hagués trobat un tresor.

Pols, aroma i figuera. El mar proper i es Vedrà a la llunyania, visible, recordant la distància que separa Formentera del món. La paradoxa de la doble insularitat. Paradís cobejat, illa presonera. Parada final de hippies i viatgers impenitents. Els arrelats al mar i a la terra han viscut sempre aquí. No han pogut visitar ni l'Índia ni Tailàndia. Serà per les seves arrels que entronquen amb el terreny àrid.

La invisibilitat dels pescadors a les cales remotes assegura la seva calma al llarg de l'any. Llagostes i clavells, menjars exquisits per als turistes. La fe en Déu de na Vicenta, que encara creu en els miracles els dies de malenconia. La bella tranquil·litat de na Maria en la seva rutina diària, entre la casa, la costura i donar de menjar als animals. I la força de la seva veïna, que també se'n diu Maria, una dona avançada a la seva època que dóna testimoni de temps pretèrits habitualment aliens al seu gènere.

Formentera, font d'inspiració de llegendes de tota mena fruit de l'imaginari col·lectiu o personal. "Forma terra, forma terra", el conte que li recitaven uns pares al fill en les nits illenques per fer-li venir la son, quan totes les joguines procedien de la terra, del mar i de la imaginació de cadascú.

Aquest relat, que em va amarrar en aquesta illa.

Eva Parey

Formentera isla adentro

Mar en calma. Olas. Al fondo se divisa Formentera, la isla pequeña, la isla infinita. Será por sus casas bajas de arquitectura simple acopladas al paisaje. O por el cielo azul resplandeciente que apenas atrapa alguna nube. La tierra yerma ha debido adaptarse a la escasez de lluvia y los habitantes a trabajarla para obtener lo mejor de ella con recursos mínimos. La supervivencia ha marcado desde tiempos ancestrales a la sociedad payesa. La casa era el eje vertebrador de la economía local. Morfología isleña tatuada en el carácter formenterano.

Si algo define a Formentera es la luz. Quizás porque aquí hay más luz que en ningún otro lugar. El sol y la luna se divisan en toda su trayectoria. Uno puede sentirlos tan cerca que es fácil entender por qué tanta gente ha experimentado aquí una simbiosis con la naturaleza y el universo.

La isla es plana a pesar de ser abrupta. El altiplano de la Mola es un microcosmos ubicado a 192 metros por encima del resto de la isla y separado por la carretera serpenteante rodeada de frondosos bosques cuyo aroma es único en el mundo. Mar Mediterráneo, polvo, pino, sabina y hierbas aromáticas. En verano, un sinfín de turistas suben y bajan por ella al son del canto de las cigarras. En invierno podemos transitarla despejada y solitaria.

Mirar isla adentro es conocer las raíces hondas de María y su profunda conexión con la tierra, cuando ésta se le cuele en las alpargatas al deslomarse trabajándola. Es encontrarse a Pep con su *escanyador* para cazar lagartijas, que le recuerda tiempos felices, cuando vivir era pura proeza. Es perderse con Joan, que a sus ochenta años toma el *collidor* para recoger las *figues de pic*, ese fruto de piel espinosa, que al abrirlo y disfrutar de la pulpa le parece que ha encontrado un tesoro.

Polvo, aroma e higuera. El mar cercano y Es Vedrà a lo lejos, visible, recorriendo la distancia que separa Formentera del mundo. La paradoja de la doble insularidad. Paraíso codiciado, isla prisionera.

Parada final de hippies y viajeros impenitentes. Los arraigados al mar y la tierra han vivido siempre aquí. No pudieron visitar ni India ni Tailandia. Será por sus raíces que se entroncan en el terreno árido.

La invisibilidad de los pescadores en sus calas remotas asegura su tranquilidad todo el año. Langostas y *clavells*, manjares exquisitos para los turistas. La fe en Dios de Vicenta, que todavía cree en los milagros los días de melancolía. La tranquilidad hermosa de María en su rutina diaria, entre la casa, la costura y dar de comer a los animales. Y la fuerza de su vecina, también de nombre María, una mujer avanzada a su época que da testimonio de tiempos pretéritos habitualmente ajenos a su género.

Formentera, fuente de inspiración de leyendas de toda índole fruto del imaginario colectivo o personal. *Forma terra, forma terra*, el cuento que le recitaban a un hijo sus padres en las noches isleñas buscando el sueño, cuando todos los juguetes procedían de la tierra, el mar y la imaginación de cada cual.

Ese relato, que me amarró a esta isla.

Eva Parey

Formentera inside the island

Calm sea. Waves. In the distance we can make out Formentera: the small island, the infinite island. This may be because of its low, simply designed houses that seem welded to the landscape. Or because of the brilliant blue sky with barely any clouds. The fallow land has had to adapt to the scant rainfall, and its inhabitants have had to learn how to turn it to their advantage with minimum resources. Survival has marked the farming community since time immemorial. The home has been the engine of the local economy. An island morphology etched onto the Formentera character.

If anything defines Formentera, it is the light. Maybe because there is more light here than anywhere else. The sun and the moon can be seen in their full orbit. They feel so close that it is easy to understand why so many people have experienced a symbiosis with nature and the universe here.

The island is flat yet rugged. The high plateau of La Mola is a microcosm towering 192 metres above the rest of the island and separated by the winding road surrounded by leafy woodland with aromas found nowhere else in the world. The Mediterranean sea, dust, pines, savin junipers and aromatic herbs. In summer, an endless stream of tourists climbs to the top and back down again accompanied by the song of the cicadas. In winter, it is practically deserted and can be explored in near solitude.

Turning your gaze inside the island is to discover the deep roots of Maria and her profound connection with the earth as its works its way into her espadrilles while she toils away on the land. It is to encounter Pep with his *escanyador* for hunting lizards that reminds him of happy times when living was a feat in itself. It is going off the beaten track with Joan who, at the age of eighty, takes his *collidor* to pick the *figues de pic*, the spiny-skinned fruit which, when you open it and sample its pulp, is akin to discovering a treasure.

Dust, scents and fig trees. The nearby sea against the backdrop of Es Vedrà, which reminds us of the distance separating Formentera from the world. The dual paradox of Formentera: a much-coveted island yet an island imprisoned. The last port of call for hippies and unrepentant travellers. People rooted to the sea and land have always lived here. They couldn't visit India or Thailand. The reason lies in their roots so firmly embedded into the arid earth.

The invisibility of the fishermen in their remote coves guarantees the peace and quiet of the island all the year round. Lobsters and *clavells*, exquisite delicacies for tourists. Faith in the God of Vicenta, who still believes in miracles on melancholic days. The beautiful tranquillity of Maria in her daily routine, between her home, doing some sewing and feeding the animals. And the strength of her neighbour, also called Maria, a woman ahead of her time who bears witness to a bygone age that didn't always understand her gender.

Formentera, a source of inspiration for all manner of legends stemming from the collective or personal imagination. *Forma terra, forma terra* (Form the land, form the land), the tale parents would recount to a child as they tried to get off to sleep on those island nights, when every toy was the product of the land, sea and everyone's imagination.

This is the tale that moored me to this island.

Eva Parey

Formentera au plus profond de l'île

Mer calme. Vagues. Au fond, on aperçoit Formentera, la petite île, l'île infinie. Peut-être est-ce à cause de ses maisons basses dont l'architecture simple s'accorde au paysage. Ou du ciel bleu resplendissant qui accroche tout juste quelque rare nuage. La terre stérile a dû s'adapter à l'absence de pluie et les habitants ont dû apprendre à en tirer le meilleur avec le minimum de moyens. Depuis des temps immémoriaux, la société paysanne a été marquée par la survie. La maison était le pivot de l'économie locale. Morphologie îlienne tatouée dans le caractère formenterain.

Si quelque chose définit Formentera, c'est la lumière. Peut-être parce qu'ici il y a plus de lumière que nulle part ailleurs. On y suit le soleil et la lune tout au long de leur trajectoire. On les sent si proches qu'il est facile de comprendre pourquoi tant de gens se sont sentis ici en symbiose avec la nature et l'univers.

L'île est plate même si elle est abrupte. Le plateau de la Mola est un microcosme perché à 192 mètres au-dessus du reste de l'île, séparé par une route ondoyante cernée d'un bois épais dont émane un arôme unique au monde. Mer Méditerranée, poussière, pin, genévriers et herbes aromatiques. En été, une infinité de touristes la montent et la descendent au rythme du chant des cigales. En hiver, on peut l'emprunter dégagée et solitaire.

Regarder au plus profond de l'île, c'est découvrir les fortes racines de María et son lien profond avec la terre, lorsque celle-ci se glisse dans ses espadrilles quand elle s'échine à la travailler. C'est rencontrer Pep et son *escanyador* qui lui sert à attraper des lézards et lui rappelle des temps heureux, où vivre était une prouesse. C'est se perdre en compagnie de Joan, qui à ses quatre-vingts ans, prend son *collidor* pour ramasser les *figues de pic*, ce fruit à la peau épineuse qui, quand il l'ouvre et en savoure la pulpe, lui donne l'impression d'avoir découvert un trésor.

Poussière, arôme et figuier. La mer proche et Es Vedrà au loin, visible, rappellent la distance qui sépare Formentera du monde. Le paradoxe de la double insularité. Paradis convoité, île prisonnière.

Terminus de hippies et de voyageurs impénitents. Les enracinés de la mer et de la terre ont toujours vécu ici. Ils n'ont pu visiter ni l'Inde ni la Thaïlande. Ce doit être à cause de ses racines qui s'intègrent au terrain aride.

Dans leurs criques lointaines, l'invisibilité des pêcheurs assure leur tranquillité tout au long de l'année. Langoustes et *clavells*, mets exquis pour les touristes. La foi en Dieu de Vicenta, qui croit toujours aux miracles les jours de mélancolie. La belle tranquillité de María dans sa routine quotidienne, partagée entre la maison, la couture et l'alimentation des animaux. Et la force de sa voisine, elle aussi prénommée Marie, une femme en avance sur son époque, qui témoigne d'un temps révolu généralement étranger à la féminitude.

Formentera, source d'inspiration de légendes de toute sorte nées de l'imaginaire collectif ou personnel. *Forma terra, forma terra*, l'histoire que les parents racontaient à leur enfant à l'heure du coucher, pendant les nuits îliennes, quand tous les jouets venaient de la terre, de la mer et de l'imagination de chacun.

Ce récit, qui m'a amarrée à cette île.

Eva Parey

Formentera dentro l'isola

Mare calmo. Onde. In fondo si scorge Formentera, l'isola piccola, l'isola infinita. Sarà per le case basse dall'architettura semplice adattate al paesaggio. O per lo splendente cielo blu che a stento cattura qualche nuvola. La terra incolta ha dovuto adattarsi alla mancanza di pioggia e gli abitanti a lavorarla per ottenerne il meglio con risorse minime. La sopravvivenza ha segnato sin da tempi ancestrali la società contadina. La casa era l'asse attorno a cui si strutturava l'economia locale. Morfologia isolana tatuata sul carattere formenterano.

Se qualcosa definisce Formentera, questo è la luce. Forse perché qui ce n'è più di qualsiasi altro posto. Il sole e la luna si scorgono in tutta la loro traiettoria. Si possono sentire così vicini che è facile capire perché tanta gente abbia sperimentato qui una simbiosi con la natura e l'universo.

L'isola è piana nonostante sia scoscesa. L'altopiano de La Mola è un microcosmo situato a 192 metri sul resto dell'isola e separato dalla strada serpeggiante circondata da frondosi boschi il cui aroma è unico al mondo. Mar Mediterraneo, polvere, pino, sabina e erbe aromatiche. In estate, un'infinità di turisti salgono e scendono per questa strada cullati dal frinire delle cicale. In inverno possiamo percorrerla sgombra e solitaria.

Guardare dentro l'isola è conoscere le radici profonde di Maria e il suo forte legame con la terra, quando questa le si infila nelle espadrilles sfasciandosi mentre la si lavora. È incontrare Pep con il suo *escanyador* per cacciare lucertole, che gli ricorda tempi felici, quando vivere era pura prodezza. È perdersi con Joan, che pur avendo ottant'anni prende il *collidor* per raccogliere i *figues de pic*, questo frutto dalla pelle spinosa, che quando lo apre e ne assapora la polpa, gli sembra di aver trovato un tesoro.

Polvere, aroma e fico. Vicino, il mare e in lontananza Es Vedrà, visibile, a ricordare la distanza che separa Formentera dal mondo. Il paradosso della doppia insularità. Paradiso agognato, isola prigioniera.

Fermata finale di hippy e viaggiatori impenitenti. Quelli strettamente legati al mare e alla terra hanno vissuto sempre qui. Non hanno potuto visitare né l'India né la Thailandia. Sarà per le loro radici che attecchiscono al terreno arido.

L'invisibilità dei pescatori nelle loro cale remote ne garantisce la tranquillità tutto l'anno. Aragoste e *clavells*, squisite pietanze per i turisti. La fede in Dio di Vicenta, che i giorni di malinconia crede ancora ai miracoli. La leggiadra tranquillità di María nella sua routine quotidiana, tra la casa, il cucito e dar da mangiare agli animali. E la forza della vicina, anch'essa di nome María, una donna all'avanguardia che rende testimonianza di tempi preteriti abitualmente estranei al suo genere.

Formentera, fonte di ispirazione di leggende di qualsiasi indole frutto dell'immaginario collettivo o personale. *Forma terra, forma terra*, il racconto che i genitori recitavano al figlio nelle notti isolate in cerca di sonno, quando tutti i giocattoli provenivano dalla terra, dal mare e dall'immaginazione di ognuno.

Quel racconto, che mi ha ancorata a quest'isola.

Eva Parey

